

կան առաքինութեանց այս ճշմարիտ խանութին մէջ զարգանան առաքինութեամբ և օգտակար ըլլան հայրենեաց. չըլլան ցօփ և անառակ երիտասարդք, որով ֆիզիքական խոտորումը հասցնէ ապաբարոյական խոտորման, և անարգ ակտիւք և մոլութեամբք վերջապէս կործանեն թէ՛ գիրիւք և թէ՛ զընտանիս:

Նա է տէր անձին՝ որ գիտէ պէտքերն հնազանդեցնել մտաց, և միտքն Աստուծոյ. բայց ցաւալին այն է որ մարդկային վիճակին մէջ եթէ մեր միտքն վախճանը կը ցուցնէ մեզ, կիրքերն շատ անգամ կը հեռացնեն զմեզ անտի:

Միակ և պարզ գիծ մ'է սահմանն որ կը բաժնէ զբարին 'ի չարէ. և այս գիծն է պարտքը: Վայ այն անձին որ այս գիծն դուրս կ'ընէ. և անդունդն՝ առ որ կը յառաջէ այն թշուառականը՝ այնչափ աւելի վտանգաւոր է, որչափ զառ 'ի վայրն 'ի սկզբան հաճոյական և գրեթէ անզգալի:

ԴԱԳԱՂ ՇԵՆՈՂԸ

(Տես հատ. ԽԸ. ԴԷՂ 448)

Հիւրք իրարմէ բաժնուեցան ուշ ատեն ու մեծաւ մասամբ զինով, գէր հացագործը և կազմարարը՝ որուն գէմբը, կարծես, կարմիր կազմի կաշւոյ գոյն առած էր, Եղեռքոյին թեւ ոտած, առին տարին մինչև իւր խուղը, նկատելով յայսմ գիպի Ռոսի առածը թէ՛ «Պարտքը վճարմամբ կը գեղեցկանայ»: Դազաղ շինողը տուն դարձաւ հարբած ու զայրացած. — Իրաւցնէ, ինչ է սա, կը մրմռայր ինք իրեն, ինչով իմ արուեստս սաորին է ուրիշներէն. միթէ գազաղ շինողը գահճի եղբայր է. ինչ բանի կը ծիծաղին այդ անհաւատները. միթէ գազաղ շինողը ինքզնիքս և Մտքէս կ'անցնէր նոցա հրաւիրել ինձ 'ի նոր բնակութիւն փառաւոր խնջոյքով մի հարկելու. բայց ոչ, ինչեւէ չէ այդ. Պիտի հրաւիրեմ, յերաւի, զնոսա որոց համար կ'աշխատիմ — ուղղափառ մեռեալներու: —

— Էհ, ինչ է ասածդ. առաց աղախինը նորա ոտքի կօշիկը քաշելով. ինչ է այդ անլորդ խօսքերդ. երեսդ խաչ հանէ. ինչ ասել է հրաւիրել մեռեալք 'ի նոր բնակութիւն. ինչ սարսափելի բան:

— «Աստուած վկայ, պիտի հրաւիրեմ, շարունակեց Ազրիանոս, անմիջապէս վաղուան օրը պիտի հրաւիրեմ. խնդրեմ, խնդրեմ, իմ բարեբարքս, վաղը երեկոյ ի սեղան ճաշկերոյթի, պիտի հարկեմ ձեզ ինչ որ Աստուած պարգեւել է: — Այսպէս ասելով, գազաղ շինողը մօտեցաւ անկողնին ու շուտով խորդալով խոր քունի գնաց:

Գիշերը դեռ մութ էր երբ Ազրիանոսին զարթեցուցին. Տիկինն Տրիւխին վախճանել էր նոյն իսկ այն գիշերը. ու մասնաւոր կերպով

Նորա ծառայողին կողմանէ ձիաւոր եկել էր Ադրիանոսին իմացնելու: Դազաղ շինողը ձիաւորին տասը կոպէկ տուաւ բարիձեռք. նրա տաւ կառք, գնաց 'ի Ռազգուլեայ: Հանգուցելոյն տան դրան առջև արգէն ոստիկանութիւնն կանգնած էր. իսկ վաճառականք կը շրջէին մեռելի հոտ առնող ագռաւներու նման: Հանգուցեալը պատկած էր սեղանի վրայ, մոմի պէս գեղին, բայց դեռ ոչ այլանդակեալ փտութեամբ:

Քովը կը խռնէին աղագականք, գրացիք ու մերձաւորք. բոլոր պատահանները բաց էին. մոմերը կը վառէին. քահանայք աղօթք կը կարգային: Ադրիանոս մօտեցաւ Տրիւխինի եղբօրորդւոյն որ էր մի պատանի վաճառական, նորաձև հագուստով, ասելով՝ թէ դազաղը, ճրագները, ծածկոցը և այլ յուղարկաւորութեան վերաբերեալ հարկաւոր իրք՝ շուտով պիտի հայթհայթէ բարեկարգաբար: Ժառանգը, ցրտած մտքով, շնորհակալ եղաւ ասելով՝ որ գնոյ մասին խօսք չի անել, ամենայն ինչ նորա խղճմտանքին կը ձգէ: Դազաղ շինողը, ըստ իւր սովորութեան, երդում արաւ որ աւելի չ'առնուր. նշանական աչքով նայեցաւ հանգուցելոյն ծառայողին աչքին մէջ. կառք նստաւ, ելաւ գնաց գործերը կատարելու: Բոլոր օրը, մէկ մի 'ի Ռազգուլեայ, մէկ մի 'ի Նիկիտեան դռները վազվաւոց կառքով. երեկոյեան դէմ, ամենայն ինչ կարգի դնելով՝ տուն դարձաւ, կառքը արձակելով: Լուսնկայ գիշեր էր: Դազաղ շինողը անմիաժամ հասաւ մինչև Նիկիտեան դռները: Ի վազեանիէ, նորա ետեւէ ձայնեց մեր ծանօթը Խուբօ, ճանաչելով զդազաղ շինողն, բարեմաղթեց նմա բարի գիշեր:

Ժամանակը ուշ էր. Ադրիանոս կը մերձենար իւր տան երբ յանկարծ տեսաւ որ մարդուն մէկը իւր կառանցիկ դրանց մօտեցաւ, բացաւ դռնիկը ու ետեւը պահուրեցաւ:

— « Ի՞նչ կը նշանակէ սա » մտածեց Ադրիան. նորէն որուն եմ հարկաւոր. գող չէ՞ արդեօք եկողը. աղջկներու սիրահարք չգան յանկարծ, ո՞վ գիտէ: Նա կը մտածէր արդէն յագնութիւն գոչելու իւր Խուբօ բարեկամը, երբ նոյն վարկենին, այլ ոմն ևս մօտեցաւ դրան ու կ'ուզէր մտնել, բայց տեսնելով որ տանտէրը վրան կը վազէ՝ կանգնեցաւ ու հանեց եռանկիւն զլխարկը:

Նորա դէմքը ծանօթ երևեցաւ Ադրիանու, բայց արտօրալով չը կարողացաւ լաւ նայիլ. — « Հրամանքնիդ հիւր եկաք առ իս, ասաց Ադրիան հեալով. — մտէք ներս, խնդրեմ. — Ի՞նչ նազել, եղբայր, պատասխանեց եկողն խուլ ձայնով. առջև անցիր, հիւրերուն ճամբայ ցոյց տուր »: Ադրիանոս յիշաւի նազելու ժամանակ չ'ունէր: Դուռը բաց էր, դէպ 'ի սանդուղիս դիմեց, հիւրն ևս ետեւէն: Ադրիանոսի այնպէս թուեց որ սննեակներուն մէջ մարդիկ կը քայլեն: « Սա ինչ

սատանայական բան է ասաց. ու անապարեց ներս մտնել. բայց ուղերբը սկսան աստիկ դողդղալ:

Սենեակը լեցուն էր մեռելաներով. լուսինը թափանցելով պատուհանէն կը լուսաւորէր նոցա դեղնած ու կապոյտ գէմքը, խորտակեալ բերանքը, պղտոր, կիսափակ աչքերը ու դուրս ցցուած քիթերը... Ադրիանոս սարսափով ճանցաւ իրեն հետ ներս մտնող հիւրը՝ որ էր տասնապետն ձիաւորաց, որոյ թաղումը տեղի ունեցել էր յորդ անձրեւի ժամանակ, Նոքա ամէնքը՝ կ'անայք և արք, շրջապատեցին զնա բարեներով ու բարեմաղթութեամբք. աղքատ մի միայն՝ որոյ ձրի թաղուածը շատ ժամանակ չէր, կ'ամաչէր ու կը քաշուէր հագած հին լաթերէն, խոնարհաբար անկիւն մի կանգնած, չէր մտեռ, նար: Բոլոր այլ մեռեալք հագուած էին վայելուչ ձևով. հանգուցեալ կանայք ժապաւինեալ գլխարկներով, աստիճանաւոր մեռեալք պաշտօնազգեստով, բայց մօրուանի, վաճառականք տօնական բաճկոն հագած. « Կը տեսնես, Պրոխորով, ասաց ձիաւորաց տասնապետը բոլոր պատուաւոր ընկերութեան կողմանէ. « մէք բոլորս եկանք քոյ հրաւերքիդ, տունը մնացին միայն անկարողք որ այլ բոլորովին քայքայուած են, անկաշի ոսկրոսիք միայն. բայց նոցամէ մին չհամբերեց, շատ կը ցանկար տունը դալու... Նոյն վայրկենին, փոքր կմախք մի ճեղքելով բազմութիւնը, Ադրիանոսի մօտեցաւ. Նորա գանկը քաղցր կը ժպտէր առ դազաղ շինողն: Բաց կանաչ ու կարմիր չուխայի և հնացած կտաւի կտորուանք կախուած էին նորա վրայ, կարծես ցցէ կախուած, իսկ ուղբի ոսկրոսիք, երկայնախոնճ կօշիկներու մէջ, կը շարժէին որպէս սանդի կոթը՝ սանդին մէջ. « Դու գիտ չճանցար » ասաց կմախքը. — Կը յիշես պաշտօնը թողած յիսնապետը Պետր Պետրովիչի գնդին՝ որոյ 1799ին դու քու առաջին դազաղդ ծախեցիր, որ փոխանակ կաղնիէ լինելու շոճիէ շինուած էր »: Այս ասելով, մեռեալը տարածեց առ նա իւր ոսկրէ բազուկքը. բայց Ադրիանոս ոյժ սիրտ մէկ անելով, կանչեց ուժգին, ու հրեց գինքը: Պետր Պետրովիչ երերաց, վար ընկաւ ու ցիր ու ցան եղաւ: Մեռելոց մէջ բարկութեան տրտունջ բարձրացաւ, ամէնքը իրենց ընկերով կողմը բռնեցին, սկսան նախատել և սպառնալ Ադրիանոսի որ խլացած նոցա աղաղակէն ու գրեթէ ճնշուած, կորանցնելով մըտաց արթնութիւնը, սիրտը անցաւ, ընկաւ ինքնին՝ պաշտօնը թողած գնդի յիսնապետին ոսկրոտեաց վրայ:

Արեգակը շատուց 'ի վեր կը լուսաւորէր անկողինը՝ յորում դազաղ շինողը կը քնանար, որ վերջապէս արթննալով տեսաւ իւր առջեւ զաղախինը որ հնչառեռին մէջ կը փչէր:

Սարսափով յիշեց նախընթաց օրուան գործողութիւնք, Տրիւխինի, ձիաւորաց տասնապետը ու եւսուիկին յիսնապետը պղտոր կը

ներկայանային իւր երեակայութեան. լուռ կեցած կը սպասէր որ աղախինը սկսէր խօսիլ ու յայտնել գիշերային գիպուածոց հետեանքի մասին. — Ի՞նչպէս քուն եղար մնացիր, Ադրիան Պրոխորովիչ, ասաց Աքսինեա, վերնազգեստը տալով. — գրացի գերձակը եկաւ քեզի, նոյնպէս այս տեղի պահապանն վազեց հոս խմացը նեկու թէ այսօր թաղապետին տօնն է. իսկ դու քուն կը քաշէիր, չուզեցինք քեզ զարթեցնել:

— Հանգուցեալ Տրիւխինի տունէն մարդ չեկաւ ինձ:

— Հանգուցեալ. միթէ նա վախճանել է.

— Այ անմիտ. դու չէիր որ ինձ օգնեցիր նորա թողման իրբը շաբելու.

— Իեցել ես, ի՞նչ է. թէ չէ երեկուան գինովութիւնդ անցած չէ գեռ. ինչպիսի թաղում է այդ. դու բոլոր օրը կերար խմեցիր գերմանացիին տունը, տուն դարձար հարբած, պառկեցար անկողին ու մինչ սա ժամիս քուն եղար մնացիր, արդէն պատարագի զանգակը զարկաւ:

— Այնպէս ուրեմն, ասաց Անդրիանոս ուրախացած,

— ճշմարիտ. պատասխանեց աղախինը.

— Ուրեմն եթէ այնպէս է, շուտ թէյը բեր ու աղջկանցս հայն տուր:

ՊՈՒՇԿԻՆ

Թարգմ. Մ. Բ. ԹԻՄԻՏԵՆՆԱ

